

Bréfa- og málasafn Benedikts Sveinssonar, 1. hluti

Bjarni Benediktsson – Benedikt Sveinsson – Íslendingasögur – Gissur Þorláksson – Kristnitaka

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360
Benediktarskjöl
Askja 5-15, Örk 2

©Borgarskjalasafn Reykjavíkur

11
Fyrsti þáttur.

Landnámsöldin (874-930).

1. Merkir landnámsorðum.

1. Ingólfr og Hjörleifur. Bróður tvíir í Noregi áttu heima á Fjöllum í Dalafirði; hétu þeir Björnólfr og Hróaldur. Öru hét sonur Björnólfrs, en Hróðmar hét sonur Hróalds. Ingólfr og Helga hétu börn Arnar, en Leifur hét sonur Hróðmars.

Mikill sítur var fast í heitri, að menn sörust í fastbrottu lag. Fast gerðu þeir Ingólfr og Leifur. - Þeir gengu undir fastarmen, blönduðu blátt saman og unnu brottvit. - Þetta var helg athöfn. Läng targa var rist úr velli og endarnir festir í jörðu. Síðan var targaunni lyfl svo hátt, að þeir, sem svo jök stóðu í fastbrottu lag, gátu slátt uppneittir undir targaungunni. Til þess að halda henni uppi, var spjóð sett undir miðja tunguna; þessi targa var kölluð fastarmen. Þannig hlýddi fjörtin á síðu þeirra. Eitbrottarnir vöktu sér blátt og létu nema saman og blönduðu síðan mald saman vit fast, undan meninum. Þeir féllu síðan á kné, tókust í hendur og oropdu gótt til vitnis um þessa heit sitt. Hétu þeir hvor áðrum trúnaði, að skilja til jafnosmet sér öllu fé, sem þeir öttu eða kynnu að eignast, og eigi skilja nema met samþykki þeirra beggja. Eum fremur skyldu þeir selja sig jafna að öllu atgerði og kalla sér miðbrottit, ef áttum þeirra væri misgert í árti eða mestki; ef annar þeirra félli fyrir vopnum, þá skyldi öðri þeirra hefna, er lengur lifði. - Þannig urðu þeir Ingólfr og Hjörleifur fásköttur.

A ungra aldri fóru þeir fóstbrædur í hernat; var Ingólfr þá
 20 metra, en Leifur 18. Þeir gerðu félag við þrjá sönnu Atla jarls
 hins mjórs af Gaudum: Hersteinn, Hlásteinn og Hálmsteinn. Þýgrotu féru
 með þeim og mæltu þeir um haustit til ^{félag} ~~sumra~~ met sér um að
 sumrar. Fóstbrædurir höfdu þann vetur jarlsannaum ágóta veislur
 með þeirri veislu hét Hálmsteinn þvi, að hann skyldi eiga Helga, ^{er} ~~er~~
 Ingólfrs, etu engi komu ella. Leifur orðnadi og faust mönnum fát
 um þessa heitstrenging. Fát var með þeim Leifi og Hálmsteini
 er þeir skildu. Vorit eftir birtust þeir fóstbrædur og jarlsanna ^{er} ~~er~~
 féll Hálmsteinn, en Hersteinn flýði. Veturinn norða á eftir fór
 Hersteinn að þeim fóstbræðrum og vildi drepa þá; varð með
 þeim orusta og lauk henni svo, að Hersteinn féll. Gistvegfætur
 meum fóru með sáttakast á fund Atla og Hálmsteins og vorð þat
 að sáttum, að ^{þeir} fóstbrædurir þeir höfdu veislu, en voru jafn-
 framnt gerðir úllögir. — Hálmsteinn fór sitar til Ísland og nam land
 í Þróatungum.

X Þeir fóstbrædurir fóru til Íslands og dvölduð eim vetur í þessu
 fjötri eytraf. ^{sheldu sig á milli til Atla til Noregs.} þeim leist svo vel á landit, að þeir óstafestu þat við
 met sér, að ^{nema þar land.} flýða alfarir af Noregi til Ísland. Ingólfr seldi
 eignir sínar í Noregi og bjó sig undir ferdina, en Leifur fór í Vestur-
 níking til fjárafla. Á Íslandi vadi hann gótu overti úr jarlanna
 og var sitar kallaður Hjörleifur. Í þeirri ferð eignadið hann
 eimig ^{því} ~~því~~ írsku þröla. Veturinn áður en Ingólfr fór alfarir
 til Íslands, héð hann góttum ^{blót mik þá,} ~~veislu~~ og ~~fóru~~ þeimfóru og
 leikati ~~þröla~~ þröla þá þeim um fótoð sinn, þvi hann var trómaður mikill.

það voru ýmisk frændur, ^{hans} vinir eða venlarmenn hans. Steinunni
 þinnu gæmdu ^{fróðlamu sínu} gaf hann land allt frá Hvessebrenni og útkum Rosmhvala-
 nes, en þinn gaf hannum aftur flekkátta hekklu (máttul) og vildi kalla, að þinn
 hefti **I** Keypt landið, og yftri þvi þá situr riflat. Ingólfrur var sjálfkjri-
 inn forvátamatur fyrir þeim, sem byggðu í landnámi hans. Sonur
 hans Þorsteinur, tók við héraðsþjórn að fætur sínum látum. Hann
 lét setja þing á Kjálarnesi til að skipa mál manna, og er það hið
 elsta héraðsþing hér á landi; þófnad ^{ell} löngu ^{fyrir en} áður en alþingi. Héraðs-
 aðsþjórn gekk að erfum og var kállast mannaforvát, eða góðvát;
 einnig rítti, eða þinghá.

2. Helgi bjola, son Ketils flatnefs, nam Kjálarnes með
 ráði Ingólfs og bjó að Hlofi. Hann kom til Fólunds frá
 Luster eyjum. Þá konum var þar biskups Ögmundsson komin.

3. Örlygur gamli Hrapposson, Þjarnarsonar bunn, bjó
 að Esjubergi á Kjálarnesi, og kom frá Luster eyjum; þar hafði
 hann verið að fæstri hjá Patreki biskupi þinnum helga.
 Örlygur kom fyrst að Vesturlandi og bjó áinn vestr í Örlygs-
 höfu, en fjórtim nefndi hann eftir fæstra sínum; Patreksþjót.
 Norð eftir ~~því~~ ^{frá} hann ~~því~~ sudur á Kjálarnes og var þar með Helga
 móta vestr og nam sitan land að hans ráði. Þá Örlygi gamla
 var Gunnlaugur orrustunga komin.

4. Hvamm-Þórir nam land í Kjóstunf og bjó að Hvammi
 Hann deildi ~~sitt sinn~~ við Ref gamla um þú þá, er Þorþjót
 hét. Refur var sonur ~~Þorsteins~~ ^{Þorsteins} Þorbjarnarsonar, Þorþjót-
 sonar síns. Þorþjót hét ~~sitt sinn~~ frá þóri, en ~~sitt~~ þarst

við hana er kendur,
 síðar í Þorngjudaal, er svo nefndist eftir heimp. en dalurinn
 var í landi Refs. Þar gættu þeir um með 40 manngrips-
 um, sun frá henni vora kemur. Refur og Þórir birtust
 þá Þórisþing; þar fell Þórir og 8 menn hans. — Gott
 land hefir þá verið í Þorngjudaal, og svo var víðar.

5. Skallagrímur var sonur Ulfs ^{hersis} í Sirtafelli,
~~sonur hans~~ ^{er stórnur} Kalladar, ^{var} Sveldulfr, þó hann gerðist fagnur
 stýggur í land, er degi fór að halla. Amassonur Sveldulfrs
 hét Þórisþing, ^{agotasei} mestu ágóðismandur, birtur þinnur,
 framgjafi og vilt skap flestamannu. Hann gerðist hirtmandur
 Haralds hárfagra, móti vilja og ráði Sveldulfrs, en var síðar
 rogtur vilt konung og af hans völdum drepinn. Sveldulfr
 ur hafði eigi viljat áður ganga á ^{væll} völd konungs og bar til hans
 fremur þungan hug. Þetta leiddi til þess, at þeir fetgar
 þóttu ferð sína til Íslands í sveinur skipum og skipu sínu
 hvoru. En áður en þeir skildu vilt Noreg, gátu þeir rekkit hvarna
 sína og komit fram hefur. Þeir dröpu nokkra frændur og
 vinni konungs og tóku mest sí ^{þá löst af sínum landi}.
 Þá er at berserkagangur rými á Sveldulfr, er hann bardist vilt
 konungsmenn. Hann sýklist af afreynslu og dái á leit til Sveldulfrs
 þó hann hann dái ^{þó hann} þó hann hafa verið lilt Sveldulfrum
 dögum og þjótt vilt dauða sínum, ^{þó hann} band ^{þó hann} þó hann at gata
 um lilt sitt kiska og bíta hann í þjótt. Þá komit vilt vilt
 landi, ^{vilt þann} og bar þess, at Skallagrímur tók þá biskat er kiskuna
 vilt at landi — en þá var í Þorngjudaal; þar byggði Skallagrímur,

Þ
 skip, er konungur
 atti og þá all, er
 á þá var.

7. Þorvaldur Mostrarskegg var sonur Órnálfs fiskarela. Hann
 bjó í þeirri eggi í Noregi, sem Mostur heit. Eyrot heit hann Hólfur,
 er var sitar kalladar Þorvaldur, sökum vinfengis vit Þor; hann
 var bliskmatur mikill og varð eitt þjórhof í Mostur. Þar af
 er nafn hans og auðnefnið komit. Þegar Ketill flaknefur fór úr
 Noregi til Suðuroyja, tók Haraldur konungur eignir hans í sitt vald.
 En nokkru sitar tók Þjórn austrani, sonur Ketils, allar þessar
 jarðir undir sig. Var þá Þjórn gestur í flokkur úr Noregi
 á Frostþingi. Þjórn leitast þá liðs hjá Þorvaldi Mostrarskegg
 og var lengi með honum á laun. Konungur komst að þessu og
 skipaði hann Þorvaldi að koma á sinn fund og leggja niðir á
 sitt vald. Spurði þá ~~þá~~ Þorvaldur þor vin sinn vata, er
 hann vissadi honum til Islands. Þó þá hann þá ferð sína og
 tók ándvegisvélur sínar og ~~litna~~ þorslíkan; sínu og maldin
 sem var í kringum hísólit, þó þor, og bliskotall hans. Þegar
 Þorvaldur kom inn á Breiðfjört, skaut hann ándvegisvélum
 sínum fyrir brott, og heit þor, að leggja þar, sem þor komu á
 land ~~er~~ þor bari að landi; því mynd hans var skerin á ~~þor~~ ^{Síluvarn.}
 Þorvaldi þótti fjörturinn breitur, og kalladi hann þor Breiðfjört.
 Hann tók land vit nes eitt, fyrir sunnan fjörtum árit 884;
 þar skaut þor var þor í flötarmáli. Nesit kalladi hann
 þor Þorsnes, og þar nálega legði hann led sínu, er hann nefndi
 Hlafstadi. Eyvir ofan nesit er hitt fjall og Þorvaldur heitir mikillinn
 átránat á þor og kalladi þat Helgadal. Þar gaut orðið einu
 óþneginu líka, og þor var svo mikill þor Helgi.

sinnu og lík veira krossa á hólum nokkrum, er síðar voru
kallastir Krosshólar. Þar hafði hinn jafnan bændaheld sitt. Níðjar
hennar höfðu lengi ábrúnað á þessum hólum, en ofleguðu Kristu
um síðum, eins og flestir níðjar himna Kristum landnámsmanna.
Þeir gertu þar hörg, sem Munur hafði haldið Kristilegum bændum
blótudu þar gotin. Sú var trú þeirra, að eftir dauðum fengju þeir
þeir i þessum hólum.

* 9. Geirmundur heljarskinn nam land á Skarðströnd og
þóti að Geirmundar stötu á
Skarðströnd. Hann var konungsson og herkonungur og mun
hafa verið einna göfugastur og best kynjatur allra landnáms
manna. Sogur er að þeir bróður, Geirmundur og Hámsundur,
hafi verið trúburar, ^{sem varla mun retti} og hafi verið mjög svastir
á höndum sífoddur. Þeir höfðu báðir sama auknefni, því
at slík heljarskinn kvættu fater þeirra, - Fljórn Konungur -.
"ei fyr hafa séð" þegar mótir þeirra sýndi hannum þá
í fyrsta sinn.

Geirmundur átti niðkar eignir á Rogaland. En eitt
sinn er hann kom heim úr hernaði, hófti Haraldur
konungur loft þar allar undir sig. Honum þótti eigi fjöri
legg at berjast við Harald, og lét því í höf til Islands.
Geirmundur var stór ^{antugus} ~~vetur~~ ^{þar átti hann fjögur} ~~stór~~ ^{stóru} ~~meir~~ ^{og}
veit jafnan milli þeirra með 80 ^{frólingja} ^{manna}. Á einu báum
i Bardsvik á Hornströndum, var bústjórn ^{Atli} ~~fróll~~ ^{happ} og heit
Atli. Hann hófti 14 fróla undir sér. Eitt sinn hjósti Atli
bústjórna marga skipbrotsmenn heilan vetur i Bardsvik

Þótti honum landnaum
sitt oflítið og
nam því land
nyrst á Horn-
ströndum, frá
Riftagnip vestan
til Horns, ok það er
ansit til Staumnes.

og þátti engin greiðslum af þeim. Geirmundur áskakti Atla fyrir þetta. En hann kvæðt hafa gett þetta til að sjna, hve mikilvægri Geirmundur væri, og hann stóð þann þóð, sem þyrði að tala slíkt stórvæði á sig, og mundi nafni Geirmundar þvi uppá meðan landit vori byggð. — Þetta líkadi Geimundi svo, að hann gaf Atla frelsi, og léið i Þórtvík.

10. Önuundur tréþotur nam land i Þróndum og var þarmalkastur manna. Hann leystist i Hafuðsiorti miðri Haraldli háfjara og misti þar fjóð sinn. Hann flýði iir Noregi til Ísland um 900. þá voru mest allar Frandir byggðar. Frá honum var Grettur ^{kominn orðsgerðir þá} og Þrefur kominn.

11. Skinnabjörn nam Miðfjört. Hann var lengi i fjórum milli landa og seldi Skinnabjörn; þvi var hann Skinnabjörn nefndur. Þegar honum leiddust kaupferðir fór hann til Íslands og veisti þvi. Sonur hans var Miðfjörtar Skeggi.

12. Ingiundur gamli nam Vatnadal og bjó að Hafi. Loftu at völvu nokkur hafi spátt þvi fyrir honum, að hann stóð eftir að búa i (því) landi; þá ofundnað, vestur i hafi. En þvi kvæðt hann miðdi völvu, at svo yótti eigi. Völvu sögdi þat honum um megn, og það skyldi vera til merkis, að iir þvíssi hans vori horfinn dýmdukur gripur, er þvíst miðdi fjinnast, þá grafist yótti fyrir öndvegissúlum Ingiundur i þessum öðrum landi. Ingiundur herjati þá þuan i Vesturveg og félagi hans, Samundur sutturseyki, með honum. Þá er Haraldur lafði til orustur i Hafuðsiorti, hann þeir félagar iir heruati Ingiundur miðti þá herjuði með Haraldli, en það vildi Samundur

hinn háfjara

eigi; þeir slitu þá félag sitt. Samundur fór til Íslands og nam
 Samundarhelit í Þrógsfirði. Þá komum var Samundarfróti
 6. matur. Ingi mundur var mikill vinur Haraldrar, og at
 hans ráði fór hann til Íslands um 890. Haraldr gefði Ingi-
 mundi Vígdisi, laundóttur þóris jarls þegjanda.

X 13. Hjalpi þórfarinn, skálp, nam Hjalpkadal og leji að Hafi.
 Ad hannum láttum hieldu synir hans, þórtur og þórveldur, stó-
 felk erfi, hvið mestu, sem sögur fara af; bátmenn þess voru
 ne 1440. Allir virdingamenn voru leystir út met gjöfum. Lofa
 at bátur þessir voru svo miklir skóatmenn, at eit sinn er
 þeir komu á þorskaftarþing, hieldu menn at þar voru sjálf
 Osir komur.

14. Þórir dífunes leji at Fluguvíri - Hamr keypti eit sinn
 vorinn í hrygg, sem kyndist í skógi. Hryggur fundu sítu,
 og þessi allra hrassa fljóst; þórir var hinn Fluga kállur.
 Þá matur, er Öru hit, átti gítan hesh. Hann meðjati um
 vit þórir, at hestur sinn voru hefir en Fluga, og loydi mit
 100 silvers. En Fluga sigraði, þar sem sítu hefir Dífu-
 nefskreit. Öru bar þannan ósigur svo illu, at hann drap
 sig þar, sem sítu hefir Arnarfell. Nokkru seinna kyndist
 Fluga í angru sinni; þar hefir sítu Fluguvíri. Sonur
 þennar Eitfaxi varð stjómáttum at leita í Norögi á einum
 degi, og leik þar sítu.

15. Helgi magri Eivindsson nam Þegjafjörðum 890.
 Móti hans var Rafarín dóttir Þjarvalds Þrakannings.

því sem þannist var vildi hann bota með því að gefa Una dóttur
 sína, og að fleista hann síðan. Eigi gætti Una sig á neytnum með þessum,
 þannist var á brant, en Leifalfr náði honum hjá Flangastötum
 og leiddi þar við hann; þar féllu nokkrir menn. Þort Unni átti
 sig áttu þess nafn, þar lét Leifalfr vildi, að hann þessi
 sig áttu þess nafn, þar lét Leifalfr vildi, að hann þessi
 þannist var á brant nokkra síðan, áttu þess er brótt var áttu
 þessum. Þegar hann kom heim fór hann á eftir Una, náði hon-
 um og drap hann og menn hans alla.

Unni var fyrsta sendingin frá Noregi til at lúckkja skjöf-
 stoti landsmanna. Og þetta var í fyrsta skipti, sem Íslendingar
 vörðu vettindi sín fyrir útlendu valdi.

17. Þrollaugur sonur Rögnvalds Mörkjarls nam Horn-
 fjört. Hann hafði vingast við Harald hárfagra og fór at
 hans náti úr þingat. Þrollaugur var mikill höfðingi og
 og hék virattu við Harald konung. Þendi Haraldur (þessi)
 hannum gessim í deyjanda degi: svart, álhorn og gullhring
 þann, er vó 5 aurar (tölát?).

Þrollaugur var fríðlaussonur Rögnvaldar jarls, þrollborin
 í niður (þessi). Rögnvaldur átti marga sönn og vildu þeir ~~helst~~
 allir verða jarlar í Orknungjum þá jarlsdemi í Orknungjum eftir
 sínu bróttu sínu, er velisk þar frá völdum. Þegar Þrollaugur
 laudst að fara til Orknungja gverta þar jarlyfir, þá svar er
 Rögnvaldur: "Hefir þú þat skap, er engi skýjaöld fylgir;
 munu veqir þínir liggja til Íslands; munu þar gófuqur þessir
 í því landi og verða kynslóðingur vor her forlög þín". —

Frá Hóllandi voru þær tungan kominn, sí fötr, Lau-
 og Harkdali og mög annar stórmenni.
 fötr og Gissur jarl.

18. Ketilill Gifloki, dótturson Ketils flaknefs, bjó at
 Kirkjubæ. Hann var mætur kristinn, og afkomendur hans
 voru þeir einn, er jafnan heldu kristna trú þar til land
 allt varð kristnað. Í Kirkjubæ hófu áður þessar skrif og var
 sú trú manna, at þar gætu eigi heitnir menn þrífist.

19. Ketilill hængur nam Rangárþing 877 og bjó at Hófi.
 Hann var sonur Þorkels jarls í Naundal. Móðir hans var
 konnir af Hrafniokumönnum. Ketill brendi inni Hildi-
 ritursonu er vezl hóftu dauttrogi Þoralfi Kveldulfsam
 ken eftir það fór Ketill til Íslands. Samur hans Hrafn,
 er fyrstur var lögsögu-mætur á Íslandi. Gæddist sama Samur
 er og Ketill kom hingaft, og þeyja menn at Hófi föðt hie
 og byggja einnig holum þess fyrstans
 í Hófi hie á landi. Ormur stekki var sonur
 sonur Ketils og Gunnar í Hlistaranda var 4. maður frá honum.

20. Ketilbjörn gamli nam Grimsnes ofan vest,
 Langardal og Hlískupstungur. Hann bjó at Maspelli. Hann var
 svo ^{andvígður} rökur, at hann leant samum sínum at slá þvertví
 af silfri í hof þat. er þeir byggðu; þeir mildu það eigi
 Tók hann frá silfri sitt og gal þat í jörðu. Lík hann Hlaka
 þroal sinn og Bók ambátt sína hjálpa sér at þessu rekki, og
 stíl þess at eigi fréttil hvað þat væri fylgitt. Þat drap hann
 þann leita. Móðir Ketills var döttir Hlakanar jarls Gyrtgardson.
 Frá Ketilbjörni voru ^{þjórnar} ~~þjórnar~~ Harkdali kominn.

Íslending, er föðst

þog drap sitan
 bati

Og hefi þegar minnst á örfra landnámsmennum, ^{þá} frá eltra helsh, ^{þá}
 og þá, sem eitthvað sögulegt eða hugnaut er tengt við. Land
 náma" telur um 400 landnámsmennum. Mikill meiri hluti
 þeirra var kjatnir í norða fjórtingi, flest hildar eða hálde-
 synir. Þá voru eigi fáir kiginborir menn t.d. Konungsynir
 og jarla. Mer hefst, að þeir landnámsmennum sem taldir eru
 Konungsynir, Konungsdóttarsynir jarlosynir eða jarlodóttir
 og hessa séu 8 í Vestfirðingafjórtingi. 6 í Norðlendingafj., 5 í Aust-
 firðingafj. og 9 í Suurlendingafjórtingi, eða alls á landin
 28 kiginborir landnámsmennum eða um 7% - Og
 þvi má eigi gleyma, að átalbændur eða haldarir voru
 stórtaldir menn, aðgerðsmenn um flesta hluti, er eigi þoldu
 ofríki Konungsveldisins. En flestir þeirra voru stórbændur
 og áætarmenn, og fátt lélu sér fyrir bjósti breuna. Þeir
^{skyldust við} yfirgáfu ^{við} öllum, vini og stjórn sína, og sigldu langar leiðir
 um okunn höf til okunngra landa til þess að halda
 frelsi ^{þeir} og virðinga. Þetta eitt ~~á þessum~~ ^{þessum} sýnir best að
 þeir voru stórmenni, badi andlega og líkamlega. Landit bygg-
 ist einnig af mörgum minni kettarnámum: smábændum,
 húskörum og þóllum. Þeir blönduðust saman við stórnun
 in þegar stundir lídu fram. En frótt og nefni þessa men-
 numi kettar. Þá er þá við, et margir þeirra voru af göfugum
 skum og ágðismenn, þá örlozin soiflu þá flestum mátti
 um mannréttindum og fölsi.
 Flestir landnámsmennum komu beina leið frá

Kornu

Noregi, en einnig margir frá Íslandi, Lúturegjum og Skot-
landi. Þeir landnámsmenn sem komu frá Vesturlöndum,
vora margir kristnir og höfðu vist flestar ~~orðit~~ ^{kyrpt} fyrir
~~áhrifum~~ Keltneskrar menningar; einnig höfðu þeir margir
blandat bláti við Kelta og ^{með því} vera að þetta, hvað
með átra hafi hafi talst ^{fallmikið} áhrif á fjörlif og menningu
Íslendinga á blána öld þeirri, og jafnvel lengur.

2. Landnáms og landsgæði.

Landnámsmennirnir tóku sér víflegrt land og helgðu
~~átra~~ sér það á jónsan hátt. Þeir sem situr komu á landnáms-
öldinni fengu minna land en ^{þeir} færis, sem fyrst komu. Er svo
sopt, að Haraldur hárfogri hafi gefit þau ráð, og lands-
menn ákveitt tilgreina, að tokmáta þad land er menn
töku þannig: að enginn motti skora land nema en
þad, sem hann góti farið yfir með eldi á einum degi,
sálsetra í milli. Þad var svo gert að landit var all sem
umgirt af loyandi bröndum, er sáund hverfrá áðram.
Stundum var eldar gerðar við hvesu árs, er var í land-
inu; þá helgast bálit hvesu dat, sem á ram eftir, til
efstu fjallatinda. Stutfesti þetta eignarvætti á landinu, þó
að samkvæmt trí manna þá, hafi eldurinn helgandi og
krainsandi ^{mátt} áhrif.

Kornu niattu sígi skora land nema en svo, að leita
motti hvesstra kvign um það, vorlangan daginn, sál-
setra milli.

Skildit segir: "Landit var fagust og fritt" o.s.frv. Þafalaust
 er þat viti, at landit var fagust þá, ^{þá} er þá ^{er þá} listur en mi. — Þá
 lega mikkla falletgra. — "Í þann tíð var Ísland viti vaxit
 milli fjalls og fjöru", segir Ari fróði. Eigi þarf að skilja þetta
 svo, at alþ landit hafi verið þannig skógi vaxit, enda er
 það vish, at svo var eigi. Sjávarnar bera það með sér, at í öllum
 þessum landsins hefir skógar verið mikkil, á þat benda ^{þá}
 mörgu örnefni, er sögurvar nefna. En hávaxinn hefir skógar-
 inn eigi verið, topþega horti til jafnatar en 16-24 fet. Ólafur
 þá lét reisa boim i Hjartarholki, af þeim viti, ^{þá} sem voru
 högnir i skóginum, en sumt hafi hann af vella stränd-
 um. Hafa at leikindum flestir landnamsmenn bygt hús
 sín at mestu úr innlendum vitum. Þá þar at í Hval-
 hjarturbotni hafi verið smíðað höf fast skip, og hlóðit þar,
 sem nú hefir Hlathamar. Einnig segja forvitir, at Kjalti
 Steggsönu hafi farið utan á því skipi, sem hann hafi
 látið smíða i Þjórsárdal. Nokkra fjórir miðja 14. öld,
 þegar ^{dalurinn} ~~þann~~ eyddist af jörföldum, var þar ^{innu} mikkil skógar.

Margt fleira en skógarur, góðt landit byggilegt fer-
 þetrum vorum. Öll vötn, loki, ár og fjötir, ^{þá} voru ^{þá} mikkil
 af fiski; einnig var mikkil hvalveiði, selveiði, eggjatölki
 o.s.frv. — Þá getsk þá sjálfala ú vötnum. Landgóðin voru
 mikkil, enda voru þá flest fjall og fjalla hlutar jarðvegi
 þá þákin og grasi vaxin. Þar sem nú eru uppblásin hól
 og melar voru, i forald þýskir skógar og grasbreitar.

Flestir höfðingjar bygðu gotahús í heimilum sínum; þau voru kirkjur heitinnar manna
og nefndust hof, flest gritar stórhús. Hof Snegimundar gamla var 60 á l. langt, og hofit í Tjalor
nessi 60 x 30 alnir. — En þessi hof voru talin stórst. Innar af hverju hofi var góða skítka,
einskamar hoi; þar voru góttin höfð. Var þar stallur á miðju gálfi, einstoknar altari, og á
honum lá hringur, 4 úr lóti („banur vírþingur etc. meir“). Ad þessum hring skylði
Sveija alla eita („Sveija eita ad stallarhving“). Hofgotim átti ad kafa hringinn á hendi sér
til lögfringa þeirra allra, er hann skylði sjálfur heija, og rjóða þar á bláti fjörnardýra. Einn fremur
ur stótt á altarinn áirballi, með bláti fjörnardýra; það kallast hlaek og í honum var hlauttinn.
Með honum var hlautinni stótt yfir mannsöfnuðum, þegar blótt var. Í bláveislunum
var hlaekit skit af fjörnardýrunum, en þar hlekk hofgotim þeim, á sinn kostnat, er
höfðit áttu til hans. Einnig áttast hann hofit ad allu leyti og stótt þeir allum
helgisitum, sem þrestar í Kristnum söfnuðum. Þingunum gotanna, eða hof-
söknarumum, guldur álega haftall, sem kirkjur þeirra er min goldin. Fríðhelgir
voru allir í hofum og kallast það „hofgrit“ — Eruer þá er getur vagnader í hof,
var „vagnur í veinum.“

Hringum altaris, eða blótstallinn, var gotunum skipt; þau voru í fullri stórt, oflast
gerð úr tré, og kleda í fól. Fjörnardýrin voru: hross, usear og jofur vel menn (illustrationum)
líklega aldrei fjörnad mönnum hér á landi. Drottinn voru „minni“ og „full“ í veislunum,
gotunum til þakleysis og dýrtar, og skylði hofgotim signa fullit og blótmatinn. Adal
blótin voru þrjú álega: jólablót um miðjan vetur til árgoðs; vorblót til sigurs;
og haustblót til fríðtar. Í hverju þingi voru 3 adal hof, en hverjum var þó leyfilegt ad veita
hof á heimili sínu. Men til bærta góttin með þau og áheitum, og fella venjuf, á grífu þeir fram á þau.
Og sagl er, ad á altarinn hafi verið eldur, sem aldrei slöknaði, og nefndur vigtar eða helgur eldur.

4. Ásatruin.
Eins og áður hefir verið sagt, voru flestir landnámsmenn heitir. Þeir voru fjölskyldur

~~þu~~ ^{við} fátökta ~~si~~ og vera sjálfum sér rístanti, en at vera ófjálf og óttur
 mátur. — Ekki skifta ortum við heimsku menn. Þann varar við lítt
 og hveflynndi kvenna. Best at tala fagurt við ótrúa vini, en
 huggja flátt. — Glítt skulu gjald gjöfum; — illt fyrir illt, og gott fyrir
 gott. — Mannortit lifir, þátt alhamnat líti undir lok. ~~Góttur~~
 Góttur deyr aldrei. Þetta kvæði sýnir skilning þessa vorra á
 mannlífnum, það sein það nót.

c) Vafþrúðnismál virtast orð til þessa að sýna, að Óðinn
 sé alvitrastur, en Vafþrúðni jötunum, sem þáttu vitkastar albra
 jötur og lét mikit yfir sér, vildi líkist á vit Óðin. Vafþrúðni
 spyr um hesta Dags og Nafur, og dragi keru þeirra yfir himininn
 (Skinfaxi og Hrimfaxi), og um ána, sem fellur á landi meðan
 Asgards og Jötuna heims. Þá spyr Óðinn um uppbruna heima
 ins og um ótt og uppbruna Dags (sonar Sellingar af Asað) og
 Nafur (dóttur ~~Njörða~~ Jötunnar), Lumars (barn Svásudar
 jötunnar hins söllifa), Veturar (sonur Vindvala jötunnar hins
 Svalbojstata); — Einnig spyr hann um Þinda (komu þeir
 undan mörgjum höðsvelga jötunnar, es hann flýgur). —
 Vafþrúðni svarar öllu keisrætt, enda sozðist hann hafa
 komið í alla heima, og var auk þess „hundgamall“ og mundi
 málega all frá ^{upphafi heims.} ~~aldri~~. — Þá spyr Óðinn að því, sem
 verða mundi, spyr um foreldri hins nýja mannskeps,
 eftir Ragnarök og um gúðina, sem þá ræði, hves söl manni
 lýsa þá, a. s. frv. Jötunum leysir úr öllu þessu móla vel. Óðinn
 leiddi þetta og spyr hvað Óðinn hafi mælt í eyra Baldri.

skotit. En áframhald sögunnar er í því kvæði; sem heitir Lokasenna.

g). Lokasenna. Loki kemur í höll Ógis; þar sitja gættir hjá honum að áldrygðun. Loki heimtar óspáttál. Þróa neitar honum um ál í nefni allra gótanna. En þó verður það úr, að Óðinn áumkast yfir fjökbráttur sinn og létur ^{þessa konu ál.} ~~Óðinn~~ ^{Óðinn} þessum. Loki þakkar svo öllum gótunum fyrir sig og óskar þeim gjöf, nemu Þróa. Mepp úr þessu hefst svösp senna milli Loka amatonmeyar, en gættanna allra hinsvegar. Loki smánar þau, liggur á þau ^{glum} og skámmum og létur brögðlyot: dýrja. Hann til dæmis brögðlar Freyju um lauslösi. Gættir hvefja ávotum í Loka og gefa honum eigi eftir, þar til þeim leiddist þáfit y nefna nafni þóts. Þó kemur veitur og leyftir upp Mjölni. Þá hófir Loki á sér y þér ut orð þessum ortum: „því ^{at} ^{at} veit þér neður“.

h). Rígsþula. Þetta kvæði er eitt af merkilegustu kvæðunum í Eddu. Lí virðist huggjámi þvi, að mannkynið hófi endur fyrir löngu verit á löngum innzar stigi, en smám saman þróaast stigi of stigi, eins og hver einstakur matar, sem þyrost er leavn y sítar fullþróaða matar, og at ein stett sé af armari rannin eta kannin. Kvæðið sýnir oss dælikit leost úr lífi stéttanna á Norðurlöndum (höftirngja, leunda og þröla) á þeim tíma, sem þat er orð; þat lýsir ymsum lífuáttarhættum, gjólliki þessara þríggra stéttu.

Heim daller þat til mannkyns eitt sinn og gjólliki þar á þessum löngum, þó þar matar ^{svamþykki} ~~at~~ á hverjum. Á þyrostleðnum löngum

þan hjórin Ai og Edda (langafi og langamma), äðtoun þou-
 um þjuggu þan Afi og Amma, en á þeim þriðji: Fatir og
Móti. Eftir 9 mánuði fæddi Edda son, sem Þrall nefndist
 og frá honum voru allir þrallar rannir. Amma átti þann
 son, at 9 mánuðum litnum, sem Karl hét og voru allir konu-
 ur og aðrir fjólsir, ólígnir ^{frá honum} mennir. Móti átti einn-
 is son um sömu mundir og hét hann Jarl; frá honum
 voru herrar, jarlar og konungar komnir. Þjór hét kona
 Þralls; Snör hét kona Karls, og Erona nefndist kona ein
 sem Jarl átti. Börn Þralls og Þjór voru svörk og ljök
 og yfirborði svipilt þan nefndust þrallar. Skinn þeirra voru
 hrokkir, "fingur digrar, fullleg andlit og Krognir þmíar og
 Kastur neqlur". Þeir hlátu garta, leiru tat á väll, ristur torf,
 hirsu svín og búfi ~~...~~ o.s.f.w.

* Snarar
 Karl var rjötur i kinnum, tandi ussa, leggti hús og
 smidati ymiskonar vinnu tal; hann playti jörtina. Börn Karls
 og ~~...~~ eftir kasti fæddu sína og störf. Jarl var fótur
 sýnum, bleikherdur, bjarkleitur og bláeygður: "Ötul voru augu
 sem i yombingi". Hann og afkomendur hans voru miklum
 íþróttum búir eins og hie segir: "Lind nam at skelfa, leggja
 stungi, álm ad beygga, övar skelfa, fleindat fleygja, fröms-
 ur olíju, hestum ríða, hundum neþa, svortum bregða
 og sund at fremja". Hann hirtir vopn og bötur, ristur
 gótingum, ^{idkar} Afir víðfimi og aðrar íþróttir. Hann vög til lauda.

leitar móta honum. Hlithvörturinn, sem Fjölsvinnur heit-
 segir honum að aldrei muni hann innkomast nema
~~hit~~ ^{hann} ~~ætti~~ ^{reft nafn sitt} nefni hann sí nefni, en hann heit áttur Vind-
 Kaldur; og þegar það nafn er nefnið, opnast hurta á svijs-
 stundu, sjálfkrafa. ~~Með innmígustu áttarortum og áttum~~
 tekur Menglot, ^{tekur huggfengin} í móti innmista sínum. Og frá þeirri
 stundu megi þau lína saman í ást og unati, því ^{af} ~~ni~~ ^{er}
~~áhrif~~ ^{alög.} stjörnu hans ^{lög} ~~á gildi gengin.~~

~~Hlithvörturinn heitir og áttarortum og áttum~~

- l). Þrettju Kvætur. Þau eru át mestu byggð á grónum sögn-
 um sem í fyrsta voru sameign allra germana þjáta
^{þjáta} en síðar breytt, ~~og lagat~~ ^{er} ~~si~~ ^{er} eftir lífi og lífshættum þjáta-
 anna. Þessar sögnflakkar eru ~~átallega~~ ^{með} um þjátar ~~ötir~~
Válsunga, Gjákungu og Níflungu. Yfir þessum öllum
 vofdi þungur örlaga- og skapadáinnur, sem rekja má til
 Óðins. Þessar ötir tengjast saman innbyrðis. 1. Vörtur-
 löndum höfðu innlendir sögnir gengið ² milli ¹ manna frá
 öruna til um forna kynna, en höndutust síðan samanvið
 helju sögnir ^{þjáta} þjáta, er að líkindum hafa borist til Norða-
 landa á 6. öld. Þessar norðna helju sögnir voru um Helga
 Hundingskana og Helga Hjörvarts son; en ^{þjáta} þjáta sögn-
 ionar voru um Sigurt Fáfnis bani, Gormunokk,
 Gjákungu, Atla Hlína konung og Þorshildi Þrudladóttur.
 Norðna ^{er} andi lék sér að þessum sögnum og setti mark

sitt þor. Helgi var gerdur að hálfróstri Sigurðs, Guðrún
sött dóttir Kjúka konungs o.s.frv.

Valkyrju trúin gefir þessar helju sögnir hugnamið^{an}
og áhrifamiklar og veitir þeim meiri helgi og fegurð
þlá. Valkyrjan er tventi sem ástmar heljunnar og örloz
dis hennar. Og Valkyrju ástin er hrein og gjöfug, laus
við holdlegan munad og hegðna, sem manulega eðli er
samgróit. Þátt valkyrjur góða notit jarðneskrar ástar
þá var þá þeim ekki fyrir állu; aðal matkomið var eðra
eðlis og störfengara. Og vafalausk er ást valkyrjunnar
lengd við líf heljunnar, til þess að gera hana sem þá
gjöfugri og aðdánlegri í endarmíningum þjótrinnar
um aldur og áfi. Valkyrju ástin lyftir andanum á
herra stíg og heinir honum að tekmarks lífsins (kráphi
in, huggjandi) og drengskapt^{anna}; þógtin var meira
virdi en lífsnautnið. ~~Hjón~~ (forfedrum vorum).

Heljukvotin eru mörg og heita ímsum nöfnum; en
aðal efrin er þetta. Helgi Hundingssoni, sonur Sig-
mundar og Borgildar af Bráðlundi, en sonarson^{ur} Vals-
ungs, hefir fötur síns. Sigurinn valkyrju, dóttir Högne
konungs, gefur honum Sigur í orustu, því^{ad} hin umi kon-
um heitt, áður en hin sei hann; en fyrir fram voru
örloz þeirra áhræðin. Sigurinn var föstnað Fláðbroddi
mánuð. Hin veit þá lof og lög og leidar Helga uppí

þegar hinn þann Helga, var hann niður eftir við Flundingsam.
 Sigurinn heyrir ~~þess~~ um hvalsinn á Helga og frýsti brennheitum
 ástar-kossi á varir hans; og eftir þetta elskati Helgi hann ~~eftir~~
~~á móti~~ og bundust þau þryggum: „Þátti Sigurinn síkling og ladan;
 heim nam Helga + hönd at sökja; + kysti og kvaddi + konung
 und hjálmi, + þá vart hilmir + hugur á vífi“. Sigurinn
 eggjadr Helga at drepa Hátbrodd; Helgi feldi hann og
 höfna og þátvar fötur og bróttir, ^u Sigurinnar. Helgi segir henni
 lál þeirra; hinn sýgir mjög fötur sinn, en ást kemur til
 Helga er sterkari en öðroknir, sem forsetur vorir taldur
 sterkustu og framlegustu edlisvök manulegs edlis; - en
 val kynur edlit var sterkara og meira en manulegh edli, og
 þegar Sigurinn grotur fötur ^{sinn} og bróttir ^u, ^{þá} ~~sinn~~, ann hinn Helga
 sem heikast. Þegar bróttir hennar hefur fötur sinn met
 ást at Óðins; hann drepar Helga, eigin mann Sigurinnar.
 Þegar segir henni lál Helga, en hinn lotur dýnja yfir hann
 heifþrungnar bálkonir og vill engar botur. Ötinn tók á
 móti Helga og var hann í Valhäll met ádrum Einherjum
 í götu yfirboti; líkamir hans var loydar í hang at götum
 og gæmlum síð. Sigurinn grét svo mjög, at Helgi hélt
 ekki mit í Valhäll; hann viljati í hang sinn. Ötinn leyfði
 honum at hitta hann sína og hugga hana í hinna sinn. Gættur
 Sigurinn til hangsinns og bjó þeim báðum sína song, og hildur
 í fatum lítins vinar sinn sína vott; hinn gleymdi þar

állum hörmum sínum og var alsól; en þegar dagur kom, varð Helgi að ríða til Valhalla; kvöld eftir kvöld vanti himn haus aftur og beid i haugnum, en vonir þennar brugðust; þinn syrgði Helga svo mjög, að þinn dó af harmi.

Einu og áður er sagt, var Sigurður Fáfniskani talinn hálfbráðir Helga. ~~Þann~~ er fyrirmyndarheljan i norðnum sögnum og trúskap; ~~og~~ heljndygðir hans eru gjöf gútanna. Sigurður drap Fáfni á Grítaheidi, sem brugðit hafði sír i ormslíki og laust þar á gull sitt. Þaðan veit ~~þann~~ ^{Sigurður} á Hindarfjall og hitta þar ²sofndi ¹váttgjör, sem Sigurðrifa nefndist; Skjaldborg var kringum húsast þennar, og lék vafurlozi um hana. Sigurður veit vafurlozann og þátti það ekki heiglum hent. Sigurðrifa kemur honum ~~gjmsa lífsorþu~~ ^{heitorði} og speki og varar þann vit yfirnosandi höttum örlazanna; þinn kvætti i brjósti hans samman ^{og} hreinan ~~og~~ hetjanda, og þann ummest lungastunn; hann yfirgaf áslmeyju sína og fór á fund Gjuka konungs.

Gjúka konungur átti þá þann, er Grímurhildur heit, seiddskatta millinn. Sigurður dvaldist lengi hjá Gjuka og feldi ást til Guðrinnar dóttur ^{var} hans, en það var af völdum Grímurhildar; þinn vildi fá hann handa dóttur ^{var} sínni og maqnat ^{óminnis-}þrygk handa þannum. Þegar Sigurður hóf drakstíð þennan tögnaðrygk ^{var} gleymdi hann fyrir ummesta sínni og ^{var} sínum sínum vit hann; hann ^{kvættist} Guðrinnu, en Gunnar Gjukasson fór Sigurt til að ríða fyrir sig vafurlozann ^{var} sínn.

og göfugastir; þeir voru afkomendur Leimundarfróða. Atal höfðingi
 ættarinnar var Leimundur, sonur Jóns Loftsdóttur, og Lejó ^{at} Odda
 höfðingi ættarinnar. Leimundur var anddyrmatur og átti mörk
 þú; hann fætti göfugastur mæður á Island um sína daga. Sveir
 hálfbróðrar hans voru meðkismenn: Páll biskup ^{at} Skálholti og
 Arnur ^{at} Breiðaleiðastat. Páll biskup hafði lokið á Englandsi
 og soptu ad Sværris konungur tók hann um ² Noregi ² sum konung-
 hornum manni, enda var Páll mesta glesimenni og fríðer
 sýnum. Stórgetja í Skopu en þó stóttur í biskupsdómi sínum.
 Hann ^{var vitur mæður og} þreppið jafnan ~~sem vitur mæður~~ at þenjja fríð í málum
 Guðmundar biskups góða og daga in triar vandloðing hans
 og afstótti. Páll biskup var laus við hjátrú og lengi var hann
 þreppur at tria og tóka til greina dýrflinga sögur um þorláka kóng.
 Arnur bróðir hans var andmatur mikill, eins og bróðir hans,
 og spakvitur höfðingi.

b). Haukdóllir. Þeir voru önnur göfugasta ættin í landinu,
 niðjar Gissurar hvíta og Leifs biskups. Höfðingi ættarinnar var
 Gissur Hallsson. Hann sat í Skálholti situstu ár dís sinnar,
 endó 1206, nálga áttíttur. Lögfrásmatur var hann frá 1180-1200
 og þátti skörungum mikill. ^{þessu hant var Þorvaldur í Hruna, höfð-}
^{Gissur jafn var þessu sinni.}
 ingi mikill fríðsáttur og göfugastur.

c). Sturlungar voru afkomendur Svannus-Þorðu og ritu
 miklu í Vestfirðingafríðingum. Snorri Sturluson var þeirri mætur.
 Þessi ætt var eigi jafn göfug og Haukdóllir og Oddaverjar, en
 mikill vitsmunna menn voru þeir flestir, enda komu frá
 Snorra góða og Myrasmannum.

